

REKORDHÖGT STÖD FÖR EU

LINDA BERG, KAJSJA EVERTSSON, ELISABETH FALK
OCH MAJA SÖREBRO

Sammanfattning

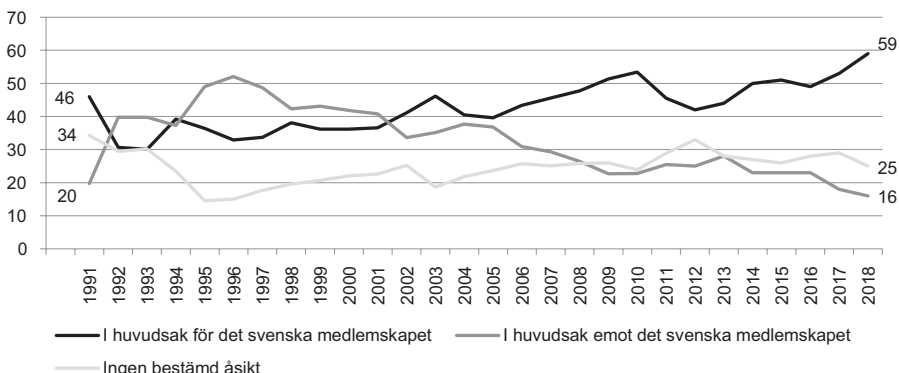
Det svenska stödet för medlemskap i EU är rekordhøgt. Andelen svenskar som är för medlemskapet, som tycker att ett uttråde ur EU är ett dåligt förslag och som är nöjda med demokratin i EU har aldrig varit høgre. Samtidigt är förtroendet för EU:s institutioner fortsatt avsevärt lågre än för nationella institutioner. Likaså är stödet för frågor som handlar om fördjupad integration mycket lågt. De samhällsgrupper som framförallt är mest positivt instållda till EU är personer som är yngre, de som har hög utbildning och inkomst, de som har ett høgt politiskt förtroende och boende i storstäder. Personer med mer negativ instållning till EU återfinns i de äldre åldersgrupperna, de som har lågre utbildning, lågre inkomst och boende på landsbygd. Partipolitiskt är stödet för det svenska EU-medlemskapet starkast hos personer som sympatiserar med Liberalerna och Centerpartiet, medan det finns en påtagligt större andel negativt instållda till EU bland Sverigedemokraternas sympatisörer.

Svenskarnas stöd för medlemskapet i den Europeiska Unionen (EU) är det högsta sedan SOM-institutet började mäta frågan år 1991. Efter att britterna 23 juni 2016 hade röstat för att Storbritannien skulle lämna EU (så kallad Brexit), var det många som undrade om fler länder skulle följa efter. Inte minst har forskare pekat på att det brittiska folkomröstningsresultatet är ett resultat av kritik, spänningar och missnöje med samhällsutvecklingen som också återfinns i flera andra europeiska länder (De Vries, 2017). Framförallt påtalas betydelsen av det senaste decenniets kriser, såväl den ekonomiska (och senare euro-) krisen och oförmågan att hitta gemensamma lösningar för att hantera asylsökande, men även den fria rörligheten inom EU har väckt kritik. Statsvetaren Catherine de Vries (2018) menar att beroende på olika länders ekonomiska och politiska situation är det möjligt att teoretiskt bedöma i vilka länder risken är störst för att den EU-kritiska opinionen resulterar i krav på ett uttråde ("hard euroscepticism") snarare än krav på reformer ("soft euroscepticism").

Sverige är ett av de länder som omnämns i den förra kategorin. Men som det här kapitlet kommer att visa finns det ingenting i EU-opinionen hösten 2018 som tyder på ökade negativa attityder eller krav på ett svenskt uttråde ur EU. I takt med att förhandlingarna om villkoren för ett brittiskt uttråde har pågått, och därmed också synliggjort oklarheten om vilken sorts uttråde som folkomröstningen i Storbritannien egentligen handlade om, har stödet för EU i de flesta EU-medlemsländer

istället ökat (Eurobarometer, 2018). Sverige är inget undantag. Som framgår av figur 1 var andelen som svarade att de i huvudsak var för det svenska medlemskapet i EU hösten 2018 hela 59 procent. Utöver att vara den högsta nivån hittills, så är det också en påtaglig ökning från 49 procent hösten 2016.

Figur 1 Inställning till det svenska medlemskapet i EU, 1991–2018 (procent)

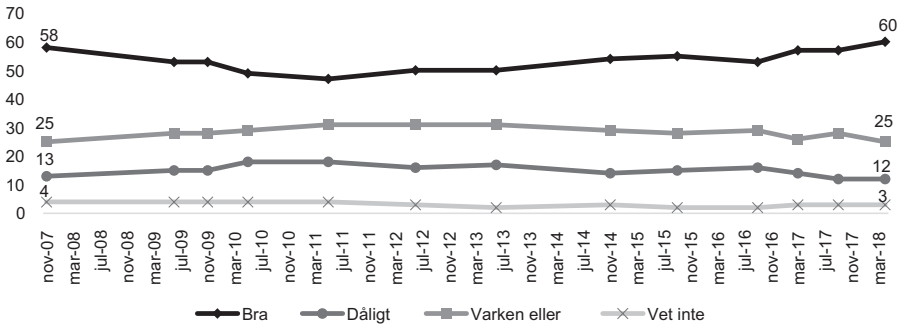
Kommentar: Frågan löd 'Vilken är din åsikt om det svenska EU-medlemskapet?'. Svartalternativen var 'I huvudsak för det svenska medlemskapet i EU', 'I huvudsak emot det svenska medlemskapet i EU' och 'Har ingen bestämd åsikt i frågan'. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1991–2018.

Även om det finns en tydlig trend av mer EU-positiv opinion i Sverige sedan Brexit, är det noterbart att ända sedan början av 2000-talet har andelen svenskar som har varit för medlemskapet i EU varit fler än andelen som har varit mot. Det var en påtaglig ökning av andelen som var för medlemskapet under framförallt den senare halvan av 2000-talet. Från 2011 och några år framåt går det att se en tydlig nedgång i opinionen. I tid sammanfaller det med när effekterna av den ekonomiska krisen, och senare eurokrisen, blev mer påtagliga i Sverige, och när Greklands skuldskris var som mest omdebatterad i media.

Trenden av mer EU-positiv opinion sedan folkomröstningen i Storbritannien är också något som vi kan se i hela EU. I figur 2 syns andelen som anser att det egna landets medlemskap är bra, dåligt, varken bra eller dåligt, eller att de inte vet, från november 2007 till april 2018. Framförallt under åren som följde på den ekonomiska krisen (och senare eurokrisen) kan vi se en viss nedgång i stödet för det egna landets medlemskap i EU, men också att det precis som i Sverige överlag har skett en ökning i stödet för medlemskapet efter den brittiska folkomröstningen om medlemskapet i EU. Det finns naturligtvis en stor variation mellan olika länder. I figur 2 ingår även Storbritannien. Alla procentsiffror är viktade efter folkmängd i respektive land.

Figur 2 *Inställningen till det egna landets medlemskap i EU, 2007–2018, genomsnitt hela EU (procent)*

Kommentar: Siffrorna i figuren är viktade efter folkmängd i de olika medlemsstaterna.

Källa: Eurobarometer 2007–2018.

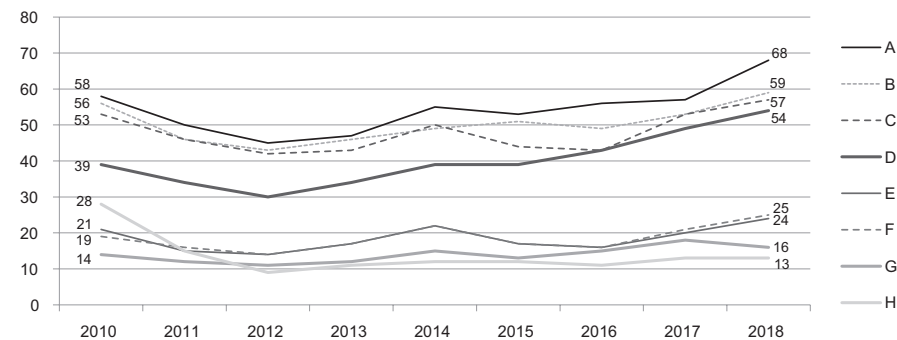
Människors inställning till EU kan naturligtvis undersökas på fler sätt än enbart genom att fråga om de som svarar är för eller mot medlemskapet. I de nationella SOM-undersökningarna ställs flera olika frågor som handlar om attityder till EU. I figur 3 jämför vi hur opinionen till EU har förändrats under åren 2010–2018 utifrån åtta helt olika frågor som alla på olika sätt rör EU. De fyra översta linjerna handlar om frågor som rör ifall Sverige bör begära utträde ur EU (68 procent tycker att det är ett dåligt förslag), medlemskapet i EU (59 procent är för), den allmänna inställningen till EU (54 procent är mycket eller ganska positiva) och nöjdhet med demokratin i EU (57 procent är mycket eller ganska nöjda). För dessa fyra frågor har den svenska opinionen blivit klart mer positiv de senaste åren (se Holmberg och Weibulls kapitel i denna bok).

I den nedre halvan av figur 3 återfinns ett antal attitydfrågor om EU där svarsnivåerna ligger avsevärt lägre. Bara en av fyra svarande anger att de har mycket eller ganska stort förtroende för Europaparlamentet och Europeiska kommissionen. Visserligen finns här en relativt stor andel svarande som svarat att de varken har ett stort eller lågt förtroende, men det är ändå en noterbart låg andel. I viss mån återfinns även här den tendens till valårseffekt, att förtroendet ökar något i samband med valår, som Holmberg och Weibull har noterat för ett flertal samhällsinstitutioner.

Längst ner i figur 3 finns exempel på attitydfrågor som handlar om inställning till fördjupad integration. Här ser vi inga tendenser till mer positiva attityder över tid, snarare tvärtom. Endast 16 procent tycker att det är ett mycket eller bra förslag att Sverige ska verka för att EU utvecklas till ett Europas förenta stater. Frågan om att införa euron som valuta i Sverige har i många år legat opinionsmässigt stilla; bara en av tio svenskar tycker att det är ett mycket eller ganska bra förslag. En slutsats som kan dras är att svenskarnas stöd för medlemskapet i EU är rekordhøgt, men att det inte innebär att det också finns ett stöd för fördjupad integration. Tvärtom tycker de flesta att det är bra som det är och vill behålla status quo, något som även

tidigare analyser har pekat på som kännetecknande för den svenska EU-opinionen (Berg & Vernersdotter, 2015).

Figur 3 Opinionsstödet för EU bland svenskar – åtta olika mätserier, 2010–2018 (procent)

- A: % mycket/ganska dåligt förslag att 'Sverige bör utträda ur EU'.
 B: % i huvudsak för det svenska medlemskapet i EU.
 C: % mycket/ganska nöjd 'med det sätt på vilket demokratin fungerar i EU'.
 D: % allmänt mycket/ganska positiv till EU.

- E: % mycket/ganska stort förtroende för EU-kommissionen.
 F: % mycket/ganska stort förtroende för EU-parlamentet.
 G: % mycket/ganska bra förslag att 'Sverige bör verka för att EU utvecklas till ett Europas förenade stater'.
 H: % mycket/ganska bra förslag att 'Sverige bör införa euro som Valuta'.

Kommentar: Varje linje i figuren bygger på var sin fråga med fem möjliga svarsalternativ, där de två mest EU-positiva svaren slagits ihop. Svarsalternativen framgår av figuren. Procentfördelningarna är beräknade bland dem som har svarat på respektive fråga.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2010–2018.

Inställning till EU bland olika samhällsgrupper

Teoretiskt brukar det beskrivas som att det finns två huvudsakliga grupper av förklaringar till attityder till EU; kulturella aspekter (identitet) och egennyttan (Hooghe & Marks, 2004; Boomgaarden m fl, 2011). Utifrån egennyttan förväntas människor som tillhör grupper som kan tänkas ha mest att vinna på ett EU-medlemskap också vara mest positivt inställda till EU. I vidare mening har svenska EU-attityder även beskrivits i termer av centrum-periferi, såväl geografiskt som utifrån socioekonomisk status. Under de första åren av svenskt EU-medlemskap, i slutet av 1990-talet och början av 2000-talet, var mönstret sådant att män, äldre, högutbildade, tjänstemän, storstadsbor var mer positivt inställda till EU (Lindahl, 2003). Det fanns även en ideologisk dimension där personer som stod mer till höger politiskt också var mer positivt inställda till EU.

När det gäller förklaringsfaktorer som handlar om kulturella aspekter är det framförallt människor som känner en kulturell närhet till Europa och identifierar sig som européer som tenderar att vara mer positiva till EU än andra, medan en stark, exkluderande, nationell identitet vanligen innebär en mer skeptisk inställning till EU (Berg, 2004; Hooghe & Marks, 2004; Berg, 2007; Berg & Bové, 2015).

Tabell 1 Inställning till EU hos olika samhällsgrupper, 2018 (procent)

Inställning till EU (procent)	Mycket positiv	Ganska positiv	Varken eller	Ganska negativ	Mycket negativ	Ingen åsikt	Summa procent	Antal	Medelvärde
Samtliga	14	40	23	13	6	4	100	10 614	3,5
Kön									
Kvinna	13	42	25	11	4	5	100	5 393	3,5
Man	15	40	21	14	7	3	100	5 200	3,4
Ålder									
16–29 år	24	40	18	8	3	7	100	1 489	3,8
30–49 år	15	44	21	12	5	3	100	2 885	3,5
50–64 år	10	38	26	15	8	3	100	2 615	3,3
65–86 år	11	38	26	14	7	4	100	3 472	3,3
Utbildning									
Låg	6	29	32	16	9	8	100	1 541	3,0
Medellåg	13	36	26	14	6	5	100	3 175	3,4
Medelhög	14	40	23	13	7	3	100	2 404	3,4
Hög	19	50	17	10	3	1	100	3 267	3,7
Hushållsinkomst									
Låg	13	32	26	15	8	6	100	2 399	3,3
Medel	13	38	24	15	7	3	100	4 307	3,4
Hög	18	49	18	9	4	2	100	3 199	3,7
Bostadsort									
Ren landsbygd	9	33	27	18	8	5	100	1 511	3,2
Tätort	10	36	27	15	7	5	100	1 889	3,3
Stad	15	43	23	11	5	3	100	5 250	3,5
Storstad	19	44	19	10	5	3	100	1 770	3,7
Vänster/höger									
Klart till vänster	16	38	23	15	6	2	100	1 192	3,4
Något till vänster	14	48	23	10	3	2	100	2 310	3,6
Varken eller	11	32	29	13	7	8	100	2 752	3,3
Något till höger	16	45	20	12	5	2	100	2 923	3,6
Klart till höger	16	37	16	17	11	3	100	1 264	3,3
Partisynpat									
Feministiskt initiativ	14	52	15	12	5	2	100	93	3,6
Vänsterpartiet	9	37	27	17	7	3	100	843	3,3
Socialdemokraterna	14	42	27	10	3	4	100	2 847	3,6
Miljöpartiet	23	55	14	6	1	1	100	477	3,9
Centerpartiet	24	48	19	6	1	2	100	964	3,9
Liberalerna	29	51	13	4	1	2	100	639	4,1
Moderaterna	17	50	20	8	2	3	100	1 817	3,7
Kristdemokraterna	9	42	23	19	4	3	100	658	3,3
Sverigedemokraterna	2	15	24	32	23	4	100	1 255	2,4
Yrkesgrupp									
Tjänstemän	17	46	20	11	4	2	100	5 413	3,6
Småföretagare	12	37	24	17	6	4	100	613	3,4
Arbetsledare	8	37	25	16	10	4	100	540	3,2
Arbetare	11	31	28	16	8	6	100	2 795	3,2
Antal svarande	1 493	4 242	2 461	1 361	629	428			

Kommentar: Frågan löd 'Allmänt sett, vilken är din inställning till EU?'. Svarsalternativen var 'Mycket positiv', 'Ganska positiv', 'Varken positiv eller negativ', 'Ganska negativ' och 'Mycket negativ'. Variabeln 'Utbildning' har kodats om så att alternativen 'Ej fullgjort grundskola (eller motsvarande obligatorisk skola)' och 'Grundskola (eller motsvarande obligatorisk skola)' har kodats som 'Låg', 'Studier vid gymnasium, folkhögskola (eller motsvarande)' och 'Examen från gymnasium, folkhögskola (eller motsvarande)' har kodats som 'Medellåg', 'Eftergymnasial utbildning'.

ning, ej högskola/universitet' och 'Studier vid högskola/universitet' har kodats som 'Medelhög', 'Examen från högskola/universitet' och 'Studier vid/examen från forskarutbildning' har kodats som 'Hög'. Variabeln 'Hushållsinkomst' har kodats om så att alternativen från 'Mindre än 100 000' till '300 000' har kodats som 'Låg', '301 000' till '700 000' som 'Medel' och '701 000' till 'Mer än 1 100 000' som 'Hög'. Variabeln 'Bostadsort' har kodats om så att 'Större tätort' och 'Mindre tätort' har kodats som 'Tätort', 'Stad: centralt' och 'Stad: ytterområde' har kodats som 'Stad', och 'Stockholm, Göteborg, Malmö' har kodats som 'Storstad'. Variabeln 'vänster/höger' är en självskattad skala med de fem alternativ som framgår av tabellen. Variabeln 'Yrkesgrupp' har kodats om så att alternativen 'Hög tjänsteman; ledande befattning', 'Kvalificerad tjänsteman' och 'Övrig tjänsteman' har kodats som 'Tjänsteman', 'Småföretagare exkl. lantbrukare' och 'Lantbrukare m.fl.' har kodats som 'Småföretagare', 'Yrkesutbildad inom handel/service/omsorg', 'Yrkesutbildad arbetare' och 'Övrig arbetare' har kodats som 'Arbetare'. Övriga variabelers svarskategorier framgår av tabellen. Procentbasen utgörs av de som har besvarat frågorna.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2018.

Det är intressant att se om samma övergripande mönster i vilka samhällsgrupper det är som främst är positiva till EU finns kvar 20 år senare. Om vi börjar med kön framgår det tydligt i tabell 1 att det hösten 2018 inte finns några skillnader i allmän inställning till EU mellan män och kvinnor. Det är en skillnad mot hur det var för 20 år sedan då det främst var män som var positivt inställda till EU. En annan kategori där vi ser stora förändringar är ålder. År 2018 är det de yngsta ålderskategorierna som är mest positivt inställda till EU, 24 procent är mycket positiva, och medelvärdet ligger högre (3,8) än för de övriga åldersgrupperna. För de allra flesta gruppkillnaderna kvarstår dock det tidigare mönstret. Grupper med hög utbildning och inkomst är mer positivt inställda än de med lägre utbildning och inkomst. Storstadsbor är också fortfarande mer positivt inställda till EU än de som bor på landsbygd.

När det gäller politisk ideologi kan vi se i tabell 1 att det inte finns någon tydlig skillnad på den självplacerade femgradiga vänster-högerskalan. Det är en märkbar förändring jämfört med hur mönstret var för 20 år sedan då personer som placerade sig mer till höger på skalan brukade vara mer positivt inställda till EU än de som placerade sig till vänster. Däremot finns det påtagliga skillnader mellan olika partiers sympatisörer. Liberalernas, Centerpartiets och Miljöpartiets sympatisörer är mest positivt inställda till EU, med medelvärden omkring 4 på den femgradiga skalan. Störst andel som är negativt inställda till EU finns hos Sverigedemokraternas sympatisörer, med ett medelvärde på 2,4.

Utöver dessa gruppkillnader brukar även personer med ett stort politiskt intresse vara lite mer positivt inställda till EU än de med ett lägre politiskt intresse. På liknande sätt är personer med ett stort politiskt förtroende mer positivt inställda till EU än de som har ett lägre politiskt förtroende.

Tabell 2 Inställning till EU, 2018 (ostandardiserade regressionskoefficienter)

	b(SE)
Man ¹	-0.043 (0,04)
Ålder ²	
30–49 år	-0.344*** (0,06)
50–64 år	-0.436*** (0,06)
65–85 år	-0.301*** (0,06)
Utbildning ³	
Medellåg	0.117* (0,06)
Medelhög	0.088 (0,06)
Hög	0.185*** (0,07)
Hushållsinkomst	0.032*** (0,01)
Vänster-högerideologi (femgradig)	0.014 (0,02)
Yrkeskategori ⁴	
Tjänstemän	0.149*** (0,05)
Småföretagare	0.253*** (0,07)
Arbetsledare	0.261*** (0,06)
Stad-land ⁵	
Mindre tätort	0.006 (0,06)
Stad/större tätort	0.155*** (0,05)
Sthlm, Gbg, Malmö	0.279*** (0,07)
Politiskt intresse	-0.018 (0,02)
Politiskt förtroende	0.633*** (0,03)
Konstant	1.733*** (0,13)
Antal	2 796
Adj R2	0,25

Kommentar: Siffrorna i tabellen är ostandardiserade regressionskoefficienter (med standardfel inom parentes). ¹ Referenskategori kvinna. ² Referenskategori 16–29 år. ³ Referenskategori låg utbildning. ⁴ Referenskategori arbetare. ⁵ Referenskategori landsbygd. För förklaring av variabelerna se tabell 1. Signifikansnivåer: * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2018.

I tabell 2 testar vi ett antal av de tidigare nämnda gruppskillnaderna i en regressionsanalys för att se vilka som har ett signifikant samband med attityd till EU, även under kontroll för varandra. Det är en god idé för att undersöka ifall de samband som syns i tabell 1 finns kvar, även om vi samtidigt undersöker sambandet med andra förklaringsfaktorer. Redan i tabell 1 kunde vi se att det inte verkade finnas någon skillnad i inställning till EU mellan män och kvinnor. I regressionsanalysen bekräftas det genom att sambandet inte är signifikant. Likaså bekräftas att det är den yngsta åldersgruppen som är mest positivt inställd till EU, eftersom de andra

åldersgrupperna har ett signifikant negativt samband. Hög utbildning har också ett positivt samband med inställning till EU, men i den här analysen kan vi se att det framförallt gäller de som har den högsta utbildningsnivån. Sambandet mellan högre inkomst och mer positiv inställning till EU är signifikant, och alla yrkeskategorier i tabellen har ett signifikant samband med en mer positiv inställning till EU än gruppen arbetare, som är referenskategorin. Vad gäller bostadsort är det framförallt en signifikant skillnad mellan att bo i större tätorter eller städer, jämfört med att bo på landsbygd, vilket är referenskategorin. Politiskt förtroende har ett signifikant positivt samband med inställning till EU, medan vänster-högerideologi och politiskt intresse inte har något signifikant samband under kontroll för andra förklaringar.

EU-medlemskapets påverkan

I vilken utsträckning en individ uppfattar att EU-medlemskapet och den faktiskt förda politiken inom olika områden leder till positiva konsekvenser, är i sig ytterligare en grupp av förklaringar till olika attityder till EU. Det hänger samman med att uppfattningar om vad ett politiskt system förmår leverera också bidrar till dess legitimitet, så kallad *output*-legitimitet (Easton, 1965).¹ Argumentationen ligger nära den om egen nytta, men skillnaden är här att det handlar om människors *bedömningar* av den faktiskt förda politiken (utförandet och resultatet) på olika områden, snarare än den mer generellt eller principiellt möjliga nyttan av EU för olika samhällsgrupper.

I tabell 3 visas bedömningar av hur EU-medlemskapet påverkar Sverige, positivt eller negativt, inom ett urval av samhällsområden.

I 2018 års mätning hamnar den militära säkerheten på plus i opinionsbalansen (+37), följt av bedömningar av EU-medlemskapets påverkan på sysselsättningen (+32), miljön (+27) och ekonomin (+27). Överlag gör svenskarna huvudsakligen positiva bedömningar av EU-medlemskapets påverkan på Sverige inom de flesta av de tillfrågade samhällsområdena. Det är inte ett särskilt oväntat resultat givet det generellt sett höga stödet för medlemskapet, även om orsak och verkan inte kan avgöras inom ramen för analyserna här. Det är också värt att nämna att bedömningen av hur EU-medlemskapets påverkar möjligheterna att påverka utvecklingen inom EU är av annorlunda karaktär än de övriga tillfrågade områdena eftersom det går att betrakta som en så kallad *input*-legitimitet (Easton, 1965). Även i detta fall ligger bedömningen på plus i opinionsbalansen (+10).

Samtidigt är det tydligt att det finns ett specifikt område där den huvudsakliga bedömningen av EU-medlemskapets påverkan är negativ, och det är invandringen (-23). Med tanke på sakfrågans relevans för en stor andel av Sverigedemokraternas sympatisörer är det inte heller oväntat att det finns samband mellan en sådan parti-sympati och negativ bedömning av EU-medlemskapets påverkan på invandringen, och allmän EU-attityd.

Tabell 3 Bedömning av om medlemskapet är positivt eller negativt för Sverige inom olika samhällsområden, 2018 (procent, bedömningsbalans)

	Mycket positivt	Ganska positivt	Varken positivt eller negativt/ Ingen uppfattning	Ganska negativt	Mycket negativt	Summa procent	Balans
Miljö	7	36	41	12	4	100	+ 27
Ekonomi	9	38	33	15	5	100	+ 27
Sysselsättning	6	39	42	10	3	100	+ 32
Jordbruk	5	32	36	20	7	100	+ 10
Möjl. påverka EU	8	30	34	18	10	100	+ 10
Brottsbekämpning	7	32	39	12	10	100	+ 17
Militär säkerhet	9	39	41	7	4	100	+ 37
Jämställdhet	5	23	58	10	4	100	+ 14
Social trygghet	3	21	55	14	7	100	+ 3
Invandring	3	17	37	24	19	100	-23

Kommentar: Frågan löd 'Hur anser du att medlemskapet i EU påverkar Sverige inom följande områden?'. Ett område lyder i sin helhet 'Möjligheten att påverka utvecklingen i EU', de övriga områdena framgår av tabellen. Svarsalternativen framgår av tabellen. Bedömningsbalansen visar andelen positiva bedömningar minus andelen negativa bedömningar. Värdet kan variera mellan +100 (alla är positiva) och -100 (alla är negativa). Antalet svarspersoner är cirka 1 700.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2018.

I tabell 4 kan vi se att en del av dessa frågor har legat relativt stabilt i opinionen över tid, medan bedömningen av EU-medlemskapets påverkan på andra områden har varierat kraftigt över tid. Alla politikområden har inte ställts varje år, men de flesta har ställts av och till under en längre period vilket möjliggör tidsjämförelser. Forskning och utbildning samt företagets villkor tillhör de områden där svenskarna oftast har gjort positiva bedömningar gällande EU-medlemskapets påverkan.

Omvänt har bedömningarna av EU-medlemskapets påverkan på nationell självständighet, invandring och social trygghet oftast varit i huvudsak negativa under de senaste två decennierna. En fråga som svenskarna däremot ändrat uppfattning om är miljön. Sedan början av 2000-talet är bedömningsbalansen positiv medan den var tydligt negativ under de första åren av medlemskapet. Sysselsättningen uppfattades huvudsakligen påverkas negativt av EU-medlemskapet i tiden runt EU:s östutvidgning, tidigt 2000-tal. Ett annat exempel är bedömningen av EU-medlemskapets påverkan på ekonomin, vilken sågs som mest negativ i anslutning till den ekonomiska krisen, för att nu år 2018 istället ha en starkt positiv opinionsbalans.

Tabell 4 Bedömning av medlemskapets konsekvenser inom olika områden, 1997–2018 (bedömningsbalans)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Högre utbildning/forskning	+21	+21	+19	+16	-	-	+17	+18	+16	+22	-	+27	-	+34	-	+46	-	+46	-	-
Brottsbekämpningen	-23	-20	-14	-5	-13	-	-8	-2	-	+2	-	+16	-	+26	+18	-	-1	+5	+8	+17
Miljön	-10	-8	-6	-5	+2	-	+1	+3	+14	+15	+14	+14	+7	+8	+15	+14	+11	+17	+23	+27
Företagens villkor ¹	+17	+26	+9	+13	+13	-	+6	+12	-	+19	-	-	+15	-	+15	+29	-	+26	-	-
Militära säkerheten	±0	+6	+6	+11	+6	-	-	-	+14	-	+16	-	+12	-	-	+22	+16	+20	+26	+37
Möjl. påverka EU	+9	+4	+4	+9	-	-	-	-	+19	-	+27	+22	-	+4	+6	-	-3	+7	+5	+10
Jämställdhet	-3	-5	-7	-6	-	-	-	-	+5	+1	-1	-	+1	-	-2	-	-3	-	+5	+14
Sysselsättningen	-2	+7	-3	-4	-6	-	-21	-8	+14	+5	-3	-2	-2	-5	-4	+2	+1	+15	+22	+32
Alkoholpolitiken	-	-	-	-	-	-	-16	-10	-11	-10	-	-	-4	-11	-	-9	-	-	-	-
Pris livsmedel	+15	+12	+1	-8	-2	-	+25	+21	+6	-16	-	-6	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekonomi	-8	-4	-15	-16	-9	-	-14	-3	+4	-4	-4	+4	-16	-19	-10	+7	-3	+12	+17	+27
Sociala tryggheten	-16	-19	-15	-15	-	-	-	-	-9	-13	-9	-12	-13	-10	-11	-7	-12	-	-1	+3
Jordbruket	-32	-29	-19	-8	-4	-	-17	-10	-	+2	-8	-	-9	-	-13	-	-33	-	-5	+10
Integritet internet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-14	-	-	-	-	-	-	-15	-	-
Invandringen ²	-9	-12	-18	-22	-	-	-22	-18	-12	-16	-15	-18	-22	-21	-25	-20	-27	-34	-33	-23
Nat. självständighet	-46	-49	-44	-41	-	-	-	-	-37	-	-	-39	-	-36	-	-32	-	-31	-	-

Kommentar: År 1999–2011 löd frågan 'Vad anser du att medlemskapet i EU hittills inneburit för Sverige inom följande områden?'. År 2012–2018 löd frågan 'Hur anser du att medlemskapet i EU påverkar Sverige inom följande områden?'. Bedömningsbalansen kan variera mellan +100 och -100 och visar andelen förbättring/positiva bedömningar minus andelen försämring/negativa bedömningar. ¹Frågan om 'Företagens konkurrensförmågor' ställdes 1997–2002. ²Frågan om 'Invandrare och flyktingar' ställdes 1997–2011. Antalet svars personer har varit cirka 1 500–1 700 per år.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1999–2018.

Det är bra som det är – lagom mycket EU

Vi inledde det här kapitlet med att det finns och har funnits oro för att det missnöje som lett fram till ”Brexit” i Storbritannien också skulle sprida sig och att fler länder skulle följa efter. Istället har utvecklingen snarast varit den omvända. En rimlig tolkning är att hela Brexit-processen och den rådande osäkerheten om vad som kommer att hända framöver, och vilka de politiska och ekonomiska konsekvenserna kommer att bli, har ökat stödet för EU-medlemskap. En sådan tolkning stöds också av att utvecklingen har varit liknande i hela EU, även om det givetvis finns variation mellan länderna.

Sverige är inget undantag. År 2018 är svenska folket mer positivt inställda till EU än någonsin tidigare. Det är ett rekordhøgt stöd för EU, vilket framförallt märks i olika frågor om inställning till medlemskapet. Även det konkreta förslaget om att Sverige bör begära utträde ur EU får rekordlåg andel som tycker att det är ett mycket eller ganska bra förslag. Det finns med andra ord inte någon preferens för ”Swexit” i den svenska opinionen hösten 2018.

Vi kan även notera en viss förändring över tid när det handlar om vilka samhällsgrupper som är mest positivt inställda till EU. En påtaglig skillnad mot tidigare är att det nu främst är de yngsta åldersgrupperna som är mest positiva till EU-medlemskapet. Det finns inte heller längre någon skillnad i inställning till EU-medlemskapet mellan män och kvinnor. Andra klassiska gruppkillnader kvarstår, som exempelvis att personer med hög utbildning och inkomst, liksom de som bor i storstäder och har yrken med högre status, i allmänhet också är positivt inställda till EU. Detta är mönster som stämmer väl överens med en av de dominerande grupperna av förklaringar till EU-attityder, nämligen egennytta. Ur det perspektivet är det också rimligt att se det som att nyttan av medlemskapet kanske i ännu högre utsträckning än tidigare ses som sådan av de yngsta, och att det inte finns någon anledning till varför nyttan skulle vara större för män än för kvinnor.

Ur det politiskt-ideologiska perspektivet uppvisar inte den klassiska vänster-höger-skalan längre ett lika tydligt mönster som tidigare. Däremot är skillnaderna mellan olika partiers sympatisörer mycket tydliga. Framförallt är andelen negativt inställda till EU större bland Sverigedemokraternas sympatisörer jämfört med andra partiers sympatisörer.

Även bedömningarna om EU-medlemskapets påverkan på olika politikområden är överlag positiva år 2018. Det gäller särskilt inom områden som militär säkerhet, miljö, sysselsättning, och ekonomi, där det framförallt för de senare två områdena går att se en tydlig förändring över tid mot allt mer positiva bedömningar. Däremot är den övergripande bedömningen av EU-medlemskapets påverkan på invandringen fortsatt negativ. En positiv bedömning av EU-medlemskapets påverkan på många politikområden ökar den så kallade *output*-legitimiteten för EU, men starkt missnöje inom ett för många människor viktigt politikområde kan komma att skifta opinionen över tid.

Till sist är det också viktigt att notera att svenskarnas inställning till sakfrågor och förslag som handlar om fördjupad integration eller ökad överstatlighet är

övervägande negativ. Andelen som tycker att det är ett bra förslag att införa euron som valuta i Sverige är fortsatt mycket låg, och få svenskar vill se en utveckling mot ett Europas förenta stater, eller en ökad samordning av EU:s medlemsländers utrikespolitik. Det kan tolkas som att de flesta svenskar tycker att det är bra som det är och inte vill se någon förändring i någon riktning; status quo, eller kanske mer svenskt uttryckt: det är bra som det är – lagom mycket EU.

Not

- ¹ Inom forskningen görs vanligen en åtskillnad mellan output- och input-legitimitet, det vill säga om medborgare uppfattar att det politiska systemet är legitimt för att det förmår leverera det som medborgarna vill ha (output) eller på grund av att de uppfattar att det politiska beslutsfattandet är rättvist och demokratiskt (input).

Referenser

- Berg, Linda (2004). Hemkänsla. I Henrik Oscarsson & Sören Holmberg (red) *Kampen om euron*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Berg, Linda (2007). *Multi-level Europeans. The Influence of Territorial Attachments on Political Trust and Welfare Attitudes*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Berg, Linda & Vernersdotter, Frida (2015). Svenskarna mer positiva till EU igen. I Annika Bergström, Bengt Johansson, Henrik Oscarsson and Maria Oskarson (red) *Fragment*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Berg, Linda & Bové, Klara (2016) *Svenskarnas attityder till EU har stabiliserats. Analys av SOM-institutets undersökning 2015*. Stockholm: Sieps, Svenska institutet för Europapolitiska studier.
- Boomgaarden, Hajo G., Andreas R. T. Schuck, Matthijs Elenbaas & Claes H. de Vreese (2011) "Mapping EU attitudes: Conceptual and empirical dimensions of Euroscepticism and EU support." *European Union Politics* 12(2): 241-266.
- De Vries, Catherine (2017). Benchmarking Brexit: How the British Decision to Leave Shapes EU Public Opinion. *Journal of Common Market Studies* 55(S1), 38–53.
- De Vries, Catherine (2018). *Euroscepticism and the Future of European Integration*. Oxford: Oxford University Press.
- Easton, David (1965). *A Systems Analysis of Political Life*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Hooghe, Liesbet & Marks, Gary (2004). Does Identity or Economic Rationality Drive Public Opinion on European Integration? *PS: Political Science & Politics* 37(3), 415–420.
- Lindahl, Rutger (2003). Splittrad Europabild. Lennart Nilsson (red) *Perspektiv på Västsverige*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.